

Gagnlegar upplýsingar um vinnumarkaðinn

Dagvinna

Full dagvinna eru 40 stundir (frá 8:00-16:00 eða 9:00-17:00). Yfir daginn er gengið út frá tveimur kaffitímum og einum matartíma. Starfsmenn geta samið um að sleppa að hluta eða öllu þessum tímum gegn því að stytta vinnudaginn eða fá tímann borgaðann sem yfirvinnu. Það þarf þó alltaf að halda eftir hluta af matartíma.

Yfirvinna

Yfirvinna tekur við þegar dagvinnutíma lýkur. Þá er greitt hærra tímakaup en í dagvinnu eða 1,0385% af mánaðarlaunum.

Stórhátíðaálag

Á jólum, nýársdag og páskum er greitt svokallað stórhátíðaálag. Þá er greidd viðbót við yfirvinnu eða 1,375% af mánaðarlaunum.

Jafnaðarlaun

Vinnuveitandi og starfsmaður geta samið um jafnaðarkaup óháð því hvenær sólarhrings unnið er.

Verktakavinna

Einstaklingur, þ.e. verktaki, semur um að taka að sér ákveðið skilgreint verk t.d. að mála hús. Verktakinn ræður hvernig og hvenær hann vinnur verkið en verður að standa skil á því fyrir umsaminn tíma. Verktaki fær ekki veikinda, orlofs eða lífeyrisgreiðslur heldur verður hann að tryggja sig sérstaklega.

Launþegi

Launþegi er sá sem vinnur hjá fyrirtæki eða stofnun og þiggur fyrir það föst laun. Launþegi verður alltaf að kynna sér hvaða stéttarfélagi starf hans tilheyrir og hver réttindi hans eru hjá stéttarfélaginu.

Launataxtar

Stéttarfélög semja um ákveðin laun til handa félagsmanna sinna. Það má ekki semja um eða greiða lægri laun en kveður á um í þessum samningum. Vinnustaðasamningar eru fyrst og fremst viðbót við almenna samninga og taka þá oft á sérstökum atriðum sem einkenna viðkomandi vinnustað.

Orlof

Fyrir hvern mánuð sem unnin er fást tveir virkir dagar í orlof eða 24 dagar á ári. Ef launþegi hefur unnið skemur en eitt ár á sama vinnustað á hann engu að síður rétt á 24 daga orlofi en er þá launalaus þá daga sem upp á vantar. Dæmi: starfsmaður hefur unnið í 4 mánuði á sama vinnustað og á þá rétt á 8 virkum orlofsdögum en má taka 16 daga launalaus.

Í hverjum mánuði greiðir launþegi inn á sérstakan orlofsreikning, 10% af heildarlaunum. Peningar á þessum reikningi eru lausir til útborgunar frá og með 1. maí ár hvert. Orlofspeningarnir eru hugsaðir til þess að launþeginn hafi alltaf efni á að fari í sumarleyfi.

Veikindaréttur

Veikist launþegi á hann rétt á tveimur veikindadögum í mánuði að lágmarki. Launþegi vinnur sér inn aukinn veikindarétt með hærri starfsaldri. Vinnuveitandi getur óskað eftir læknisvottorði vegna veikinda starfsmanns. Veikindaréttur er áunninn til að nýta í veikindum eingöngu, launþeginn á þessa daga ekki inni sem frí.

Hvað er verðbólga?

Verðbólga er hugtak sem notað er í hagfræði og á við um ástand í efnahagsmálum. Þegar talað er um verðbólgu er átt við að verðlag sé síhækkandi, bæði á vöru og þjónustu. Þ.e. maður fær minna fyrir peninginn.

Atvinnuleysi og atvinnuleysisbætur.

Atvinnuleysi er mismikið á milli ára og á milli landshluta. Þegar samdráttur er í efnahagslífinu (kreppa) eykst atvinnuleysi en þegar hagvöxtur er mikill dregur úr því (góðæri).

Launamenn og sjálfstætt starfandi einstaklingar á aldrinum 16-70 ára eiga rétt á atvinnuleysisbótum að því tilskildu að þeir hafi áunnið sér tryggingarétt og séu sannanlega atvinnulausir, vinnufærir og tilbúnir til að ráða sig til allra almennra starfa. Þá er átt við að viðkomandi sé í virkri atvinnuleit.

Bótaréttur miðast við vinnu og starfshlutfall s.l. 12 mánuði. Atvinnuleysisbætur eru tekjutengdar í þrjú mánuði en eftir það er miðað við 70% af meðaltali heildarlauna síðasta hálfra árið á vinnumarkaði. Vinnumálastofnun heldur utan um skráningu atvinnulausra á Íslandi.

Frekari upplýsingar er t.d. að finna á www.vr.is